



NorSIS

Norsk senter for
informasjonssikring

Justis- og beredskapsdepartementet

Kopi:

Gjøvik, 26. september 2018

Vår ref.: 2018-30/HMT

Deres ref.: 2018/3556 ES
SSA/BJ

Oversendelse av høringssvar

Bakgrunn

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) viser til høringsbrev i tidligere referanse med forslag til nytt straffebud om befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred. Hensikten, slik det fremgår av høringsbrevet, er å sikre at all uberettiget spredning, fremstilling og anskaffelse av krenkende bilder er straffbart.

NorSIS målgruppe er befolkningen generelt, samt små- og mellomstore bedrifter. NorSIS har som visjon «en trygg digital hverdag for alle». Tjenestene «Slettmeg.no» og «Nettvett.no» drives av NorSIS, delvis finansiert over statsbudsjettet, og delvis gjennom bidrag fra samarbeidspartnere. NorSIS støtter behovet for en tydeliggjøring av straffeansvar og gjennomgangen av straffenivået for befatning med bilder som er særlig egnet til å krenke privatlivets fred.

Drøfting

NorSIS står, som tidligere nevnt, for driften av tjenesten «Slettmeg.no». Denne tjenesten er en gratis råd- og veiledningstjeneste for personer som føler seg krenket på internett. Behovet for bistand til å håndtere nett-ytringer og krenkelser, og til sletting av digitalt innhold, har økt for hvert år. I 2016 håndterte «Slettmeg.no» nesten 8000 saker og rundt 300 000 brukte nettsidene.

Utgangspunktet for lovverket må være vernet til den krenkede. Personer som opplever å få spredd uønsket privat materiale må ivaretas bedre. De som kontakter «Slettmeg.no» opplever maktesløshet i situasjonen de befinner seg i. Til dels fordi de ikke får hjelp av lovverket eller de som skal håndtere det, og dels fordi de ikke har oversikt eller kontroll over situasjonen. Ofte opplever offeret stor skam over det som har skjedd, og klandrer seg selv. Rådene som har vært gjeldene de siste årene har vært: «aldri del et nakenbilde.» Dette er kunnskap mange har fått med seg. Likevel er det mange som selv står for den initielle delingen av det krenkende materialet. Årsakene til at man deler bilder av seg selv er komplekse, herunder at det som oftest handler om unge mennesker som søker bekreftelse, utforskning av egen seksualitet, press fra den sosiale gruppen og lignende. Det er svært viktig at den krenkede ikke opplever at det er han/hun som har gjort noe

galt, og at lovverket legger opp til en straffeforfølgelse av de som krenker. NorSIS er også av den oppfatning at fremstilling, oppbevaring og spredning av bilder som er egnet til å krenke må kunne straffes ut fra det nye straffebudet, uten at den som krenkes nødvendigvis er kjent med handlingen.

Spredning av krenkende materiale uten samtykke kan ha ulike årsaker, fra de bevisste kriminelle som bruker det i vinnings hensikt, som for eksempel til utpressing, til deling av bildet i en vennegjeng. Annen spredning kan skyldes mer uklare forhold hvor den som sprer bildet videre ikke nødvendigvis oppfatter bildet som krenkende. Det kan også være slik at den som mottar krenkende materiale ikke har ønsket å være mottaker. Som det påpekes i høringsnotatet ligger det i dagens lovhjemler et krav om at meddelelsen må være offentlig. Domstolene har i dagens praksis tolket dette til i minimum 20-30 personer. Dagens teknologi muliggjør i mye større grad en tidligere en videreformidling av ytringer gjennom tekst og bilder, og det som initielt kanskje kun var ment for et fåtall personer kan gjennom videresending i samme eller andre kanaler fort spres til et stort antall personer. At den initielle delingen av materialet kun var til et fåtall personer bør ikke fritta for straff så fremt delingen er gjort uten samtykke. NorSIS ser det som viktig at man i utformingen av lovverket differensierer uaktsomhet og forsett ved de ulike befatninger med materialet.

Befatning slik som oppbevaring av bilder og film kan fort bli en teknisk diskusjon om hva faktisk oppbevaring er. Vil oppbevaring kreve en aktiv handling for å lagre informasjonen, eller er det tilstrekkelig at materialet befinner seg i en chat eller nyhetsstrøm som det abonneres på. Hvordan vil lovverket betrakte midlertidige lagrede filer som er relativt flyktige, men som vil legge igjen digitale spor. Hvilke krav vil tilligge en mottaker av krenkende materiale med hensyn til aktivt å slette materialet vurdert opp mot den kunnskap som er nødvendig for å sikre at materialet blir tilstrekkelig slettet. En klargjøring av hva som utgjør en oppbevaring er, slik NorSIS ser det, nødvendig for at enkeltindivider skal kunne forstå hva lovparagrafene omhandler.

NorSIS vil poengtere at et nytt straffebud i seg selv ikke vil gi et bedre vern mot krenkelser gjennom framstilling, oppbevaring og deling av bilder og film. Straffebudet må av myndighetene følges opp med mer ressurser til ordensmakten og domstolene, slik at de saker som avdekkes relativt raskt kan etterforskes og bringes inn for domstolene. Sammen vil dette kunne føre til at de som opplever krenkelser gjennom denne type situasjoner, føler at rettssikkerheten blir ivaretatt.

NorSIS tror at en reduksjon av straffenivået vil kunne føre til at flere domfelles, og at dette således vil virke mer preventivt. På den andre siden må det vurderes hvordan et redusert straffenivå vil virke på den som i utgangspunktet blir krenket. Vil et redusert straffenivå medføre redusert synlighet, med færre anmeldte saker, fordi straffenivået oppfattes som så lavt at det for offeret ikke er verdt den belastningen det er å ta en slik sak fram til domfellelse. NorSIS ser det som viktig at straffenivået balanseres slik at man oppnår den ønskede preventive effekten, og samtidig er tilstrekkelig høyt slik at den krenkede opplever sin rettssikkerhet ivaretatt.

Som drøftet over, ser NorSIS et behov for å klargjøre lovbestemmelsene rundt framstilling, oppbevaring og formidling av bilder som er egnet til å krenke privatlivets fred. NorSIS er prinsipielt i mot kriminalisering av barn, og mange av sakene som håndteres av Slettmeg.no dreier seg om barn som deler bilder av andre barn. Her mener NorSIS det i utgangspunktet bør brukes andre virkemidler enn straff. Utfordringen innen lovgivning på området er at det er den oppvoksende generasjon som på mange måter utvikler den digitale kulturen i samfunnet. Det er de som nå er ungdom og unge voksne som har vokst opp med de nye digitale hjelpemidlene, og er innovative i måter å benytte disse på. I mange ungdomsmiljøer har bruk digitale medier fått utvikle seg uten styring. Det har medført at det har vokst frem et normsett som befatning med bilder m.v. ikke tar hensyn til den som krenkes. I slike miljøer er det ikke uvanlig å møte holdninger som «at har man vært som dum å dele et bilde av seg selv, må man jo bare regne med at det deles videre». Manglende kunnskap og innsikt i den digitale verden fra foreldregenerasjonen, har på mange måter ført til at utviklingen av digital kultur og etikk har foregått uten korrektiver i oppdragelsen eller fra lovgiver. Disse utfordringene løses ikke med et straffebed alene, men krever en bredere tilnærming for å utvikle «digital dømmekraft», spesielt i den oppvoksende generasjonen, men også i befolkningen generelt.

Konklusjon

NorSIS har over belyst noen forhold som lovgiver bør vurdere ved etableringen av det nye straffebedet. Utfordringen er i mange tilfeller knyttet til barn og unge, og NorSIS vil advare mot en kriminalisering av disse. For å endre den ukulturen som finnes i enkelte ungdomsmiljøer vil det være nødvendig med en bred innsats for styrking av den digitale dømmekraften hos ungdom og unge voksne.

Som et generelt straffebed for befolkningen vil NorSIS anbefale at alternativ I i det utsendte høringsnotatet legges til grunn.



Peggy Sandbekken Heie
Administrerende direktør
Norsk senter for informasjonssikring